

Nr 203

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret jämte motion.

(1:a avd.)

I propositionen nr 97 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 april 1970 berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av vad som anförts om införande av nytt system för planering och budgetering inom försvaret.

I propositionen lämnas en redogörelse för ett nytt system för planering och budgetering inom försvaret. Försvarsplaneringen avses bli utformad så att ökad vikt läggs vid den långsiktiga inriktningen i enlighet med intentionerna i vår säkerhetspolitik. Planering, budgetering och redovisning inriktas mot försvarets produkter — främst krigsorganisationen — som indelas i program.

En tillämpning av det nya systemet kan ske inom ramen för gällande budgetprinciper. Systemet är avsett att börja tillämpas budgetåret 1972/73 och innebär stora förändringar beträffande anslagets antal och ändamålsbestämning inom försvarsdepartementets verksamhetsområde.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen I: 1261 av herr Lindblad, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning om riksdagens och parlamentarikers roll i det nya planeringssystemet för försvaret.

Utskottet. Arbetet med ett nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret har pågått sedan lång tid. Orientering om detta arbete har lämnats riksdagen vid ett flertal tillfällen. I propositionerna 1968: 110 och 1969: 1 (bil. 6) har redogjorts för grundtankarna i det nya systemet. I propositionerna 1969: 1 (bil. 2) och 1970: 1 (bil. 2) har chefen för finansdepartementet lämnat redogörelse för läget beträffande arbetet med programbudgetering inom statsförvaltningen och särskilt berört utrednings- och försöksverksamheten inom försvaret.

I det föreslagna planeringssystemet läggs ökad vikt vid långsiktigheten, varvid särskild uppmärksamhet riktas mot att precisera de långsiktiga målen för försvaret. Utgångspunkt för planeringen är s. k. miljöstudier med olika tidsperspektiv och inriktning. Dessa syftar till att skissera den internationella utvecklingen i olika avseenden. Med utgångspunkt i miljöstudier-

nas resultat skall sedan anges angreppsfall som blir styrande för försvarets planering. Utifrån angreppsfallen sker en planering av alternativa utvecklingar i fråga om försvarets omfattning och sammansättning i stort. Arbetet härutinnan sammanfattas i s. k. perspektivplaner som avses täcka femton år framåt i tiden. För det kortsiktiga handlandet föreslås femåriga rullande programplaner som skall redovisa försvarets utveckling materiellt, organisatoriskt och personellt under den närmaste femårsperioden. Härtill kommer s. k. systemplaner, vari avses redovisas särskilt resurskrävande objekt, t. ex. nya vapensystem. Planering och verkställighet inom det militära försvaret bör inriktas mot krigsförbanden, varvid förband med samma eller likartade uppgifter förs samman till s. k. delprogram. För verkställighet förs härefter delprogrammen samman till huvudprogram som knyter an till nuvarande ansvarsförhållanden inom försvaret. I den organisatoriska programindelningen utgör bl. a. varje försvarsgren ett huvudprogram. Verksamheten indelas i produktionsområden för vilka en eller i vissa fall flera myndigheter utses såsom ansvariga. För verkställigheten bör tillämpas ett uppdragsystem. Uppdragen skall vara länkar mellan program och produktionsområden men också mellan olika organisationsnivåer. Övergången till detta nya system föreslås ske den 1 juli 1972.

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot det föreslagna systemet eller dess uppbyggnad men har uppmärksammat att införandet innebär en ansträngning av de personella resurserna inom försvaret. Liksom departementschefen anser utskottet att administrativ enkelhet bör eftersträvas i systemet.

Den fråga om riksdagens och parlamentarikers roll i det nya planeringssystemet som tas upp i motionen I: 1261 är av stort intresse vid bedömningen av det nya planeringssystemet. Detta synes medge en god parlamentarisk insyn såväl i grundläggande säkerhetspolitiska och försvarspolitiska frågor och valsituationer som beträffande den planering som har direkt samband med försvarets resursbehov och effektivitet. Utskottet anser att dessa möjligheter bör tas till vara.

I motionen antyds två möjligheter för riksdagen att delta i planeringssystemet. Tidiga parlamentariska försvarsutredningar sägs vara en möjlighet, förstärkt utskottsbehandling för att följa miljöstudier och perspektivplanearbete en annan. Motionen utmynnar i förslag om en särskild utredning av frågan. Uppdraget sägs eventuellt kunna ges till den nu arbetande försvarsutredningen.

Försvarsutredningen skall enligt sina direktiv ta del av det material som kommer fram genom miljöstudier, perspektivplanering och programplanering och bl. a. på grundval av detta material överväga inriktningen av den svenska säkerhetspolitiken och försvarspolitiken. Som utskottet i annat sammanhang har konstaterat (SU 1970: 33) torde alltså det viktigaste materialet för försvarsutredningen bli perspektivplanerna och det underlag

i övrigt som kommer fram genom arbetet inom det nya planeringssystemet.

Utskottet finner det vara lämpligt att riksdagens roll i det nya planeringssystemet närmare penetreras. Om detta skall ske genom ytterligare direktiv till försvarsutredningen eller om erforderlig utredning skall ske på annat sätt får ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma. Denna utskottets ståndpunkt bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet

1. att riksdagen i anledning av motionen I: 1261 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförts om riksdagens roll i det nya planeringssystemet,

2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförts om nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret.

Stockholm den 1 december 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Fritz Persson (s), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Wååg (s), Wallmark (m) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Lindholm (s), Mattsson (cp), Enskog (fp), fröken Ljungberg (m), herrar Alemyr (s), Källstad (fp), Andersson i Knäred (cp), fru Ludvigsson (s) och herr Elmstedt (cp).

Reservation

av herr Bohman (m).